

De Nederlandse Dialectstudie in 1947

door L. GROOTAERS

I. Bibliographie. — In deze *Handelingen* verscheen het jaarlijkse overzicht door L. GROOTAERS (1).

De beredeneerde bibliographie van E. LEGROS, *La Philologie wallonne en 1946*, bevat steeds nuttige gegevens voor neerlandici (2).

Hetzelfde geldt voor de bibliographie 1940-1945 als jaargang IV verschenen van het tijdschrift *Les dialectes belgo-romans* (3).

In een algemene en beredeneerde bibliographie over Nederlands Limburg, *Limburgensia*, bewerkt door M. KEMP, komt ook een hoofdstuk over de taal voor ; jammer genoeg worden alleen boekwerken genoemd, dus noch opstellen, in tijdschriften verschenen, noch brochures van minder dan 32 bladzijden (4).

Over de ontwikkeling van de methoden van het Duitse dialectonderzoek geeft D. GERHARDT een zeer gedetailleerd opstel met uitvoerige critische opmerkingen onder de titel *Zu den Epochen der deutschen Mundartforschung* (5).

II. Publicaties van algemene aard. — Van de *Dialecten-Commissie der Kon. Nederl. Akademie van Wetenschappen* verscheen het *Verslag* over 1946. Hieruit blijkt dat in 1946 grote bedrijvigheid werd aan de dag gelegd : de 15^e vragenlijst werd uitgezonden (voorwerpen en ver-

richtingen van huishoudelijke aard), twee symposia werden gehouden, waarvan de teksten in 1947 verschenen, de voorbereiding van een volledige bibliographie van het Nederlands dialectonderzoek en de Nederlandse dialectlitteratuur wordt voorbereid (voor het Zuiden met medewerking van Prof. E. BLANCQUAERT), er werden betrekkingen aangeknoopt met het Zuid-Afrikaanse dialectenbureau te Pretoria (leider S. A. LOUW) en ten slotte werden door de secretaris van de Commissie, Dr. P. J. MEERTENS, colleges in de Nederlandse dialectologie gegeven aan de gemeentelijke Universiteit te Amsterdam (6).

In het *Verslag van de Volkskunde-Commissie over 1946* lezen wij dat de 12^e vragenlijst werd uitgezonden (Driekoningen, eieren, klederdrachten, kinderspelen); met de bewerking van de Nederlandse volkskunde-atlas moet nog steeds worden gewacht omdat gegevens uit Vlaanderen ontbreken (7).

Van het *Verenigingsnieuws van de Zeeuwse Vereniging voor Dialectonderzoek* konden nu de ingehouden alsook een paar nieuwe nummers verzonden worden: ze gaan van April 1943 tot November 1947; de vragenlijst is gevorderd tot aan de letter O (8).

H. J. E. ENDEPOLS publiceerde een uitvoerig vergelijkend onderzoek van het Maastrichts zoals het voor 50 jaar werd gesproken en geschreven en van het huidige dialect: klankleer, vormleer, syntaxis en woordenschat worden behandeld; het dialect heeft belangrijke invloeden van buiten, maar niet uitsluitend van het A. B. ondergaan. In dit scherpzinnig en leerrijk opstel neemt schr. het goede standpunt in en wijst de uitspraak van VAN GINNEKEN terecht; deze beweerde (*De studie der Nederl. streektalen*, Amsterdam, 1943, blz. 11) „terwijl men in het plat Bredaas alleen converseren kan over huiselijke en plaatselijke onderwerpen, kan men in het Maastrichts niet alleen Latijn en

Grieks doceren, maar ook een technisch ingenieursprobleem behandelen of algebra of hogere meetkunde uitleggen, ja zelfs een diep en geleerd gesprek of redetwist voeren over wijsbegeerte en godsdienst" *. Deze „bewering”, zegt ENDEPOLS terecht, „slikt men niet, tenzij met een zak zout.” Inderdaad overal waar intellectuelen dialect spreken (b. v. in de Vlaamse steden, in Luxemburg en in Duits Zwitserland) wordt het dialect voor dergelijke doeleinden gebezigd, echter op één voorwaarde; namelijk dat de gehele intellectuele woordenschat (d. i. verschillende duizende woorden) aan de overeenkomstige of aan een vreemde (Luxemburg, Vlaanderen) koinē worde ontleend. Het onderzoek van de taal van twee generaties zou ook in Vlaanderen zeer vruchtbaar zijn (9).

In een onderhoudend geschreven werkje schetst W. ROUKENS, *De taal der Limburgers als spiegel van volk, geschiedenis en cultuur* en verklaard de Latijnse, Romaanse en de moderne Hollandse invloeden (10).

In het nieuwe tijdschrift van de V. V. V. te Valkenburg, *Ons Limburg* schetst dezelfde auteur de verhoudingen Nederlands-Duits-dialect in het Zuid-Oosten van Limburg onder de titel : *Het taalprobleem in Limburg als grensgewest* (11).

In zijn *Openbare Les* levert dezelfde een *Bijdrage tot de kennis van Wezen en Waarde der Volkscultuur* : een aantal volkskundig en taalkundig belangrijke woorden wordt verklaard (12).

Over het door ons gesignaleerde werk van P. H. M. SHEPHERD, *Van Taol naar Taal (Handel., XXI, 1947, 290)* verscheen een uitvoerige en lovende bespreking van de hand van F. TH. VISSER, met enkele aanvullingen en verbeteringen (13).

* Spelling door ons gemoderniseerd.

A. WEIJNEN verwijst eveneens naar het werk van SHEPHERD in een opstel over de rol van het *Dialect op de Middelbare School* (14).

J. HANSEN geeft *Inkele opmerkinge ewer taalverandering in 't Remunsj dialect*; het is een vergelijking van enkele verschijnselen uit het Roermonds, zoals het in 1846 werd opgetekend (naar *Van de Schelde tot de Weichsel*) en het huidige dialect (15).

Onder de titel *Schylgeralân* geeft G. KNOP een beschrijving van land en volk op Ter-Schelling: hierin komt ook een hoofdstuk over taal voor (16).

H. L. BEZOEN behandelt enkele verschijnselen uit *Het dialect van Nieuw-Schonebeek*: in dit zuidoostelijk deel van Drente kwam zich in het begin van de 19^e eeuw een Nederduitssprekende bevolking vestigen: dit dialect kwam onder invloed van het Drents dialect en van het A. B.; schr. bespreekt verschijnselen uit klank- en vormleer en geeft ter illustratie het kaartje „stalpaal” (paal, waaraan de op stal staande koe wordt vastgebonden) (17).

Onder de titel *Volkstaal en Dialektstudie* verscheen een verzameling van vroeger in diverse tijdschriften gepubliceerde opstellen van de hand van wijlen G. S. OVERDIEP (18).

In een kort stukje stelt A. WEIJNEN vast dat *Het dialect van de legende van het Heilig Kruis* uit de omgeving van Breda afkomstig moet wezen (19).

We noemen nog enkele publicaties, die met het eigenlijke dialectonderzoek in losser verband staan.

De vraagstukken samenhangend met de geschiedenis van de oude nederzettingen werd besproken op een symposium van de Amsterdamse Dialecten-Commissie: M. SCHÖNFELD behandelt *Friese relictten in het Gronings, in het bijz. in de toponiemen*, B. A. SLICHER VAN BATH waarschuwt, in verband met de term *Saksen*, tegen het bezigen van het

woord „stam”, dat vaak affectief geladen is : anthropologie en taalkunde moeten uiteengehouden worden ; P. C. BOEREN bespreekt nogmaals *Het probleem van de Frankische kolonisatie* (20).

Van C. G. N. DE VOOYS verscheen een derde bundel *Verzamelde taalkundige opstellen*, waarvan sommige voor dialectologen van groot belang zijn (21).

Dezelfde gaf, met medewerking van M. SCHÖNFELD, een *Nederlandse Spraakkunst* uit ; de titel is enigszins verleidend, daar het hier een taalwetenschappelijk handboek voor de studie van het huidige Nederlands geldt en geenszins een dogmatisch opgevatte spraakkunst ; alle neerlandici moeten dit werk lezen (22).

Van M. SCHÖNFELD's *Historische Grammatica* verscheen de lang verwachte vierde druk ; telkenmale wordt de inhoud van dit werk rijker en onontbeerlijker voor de dialectoloog (23).

Over *Hendrik van Velde* en zijn taal verscheen het levenswerk van de Leipziger germanist TH. FRINGS (met medew. van G. SCHIEB) (24). / eke

G. ROYEN schreef een vulgariserend werkje over *Taalinzicht voor School en Leven*, dat het waarnemen van levende taal zal bevorderen (25).

Ten slotte vermelden we dat de vroegere Luxemburgse *Vierteljahrsblätter für Sprachwissenschaft, Volks- und Ortsnamenkunde* opnieuw verschijnen onder de titel *Revue trimestrielle d'études linguistiques, folkloriques et toponymiques* (26).

III. Klank- en Vormleer. — K. HEEROMA geeft een voortzetting van een vroeger opstel over *De Germaanse eu in het Nederlands* (*Handel.*, XIII, 1939, 389) (27).

Dezelfde geeft een korte aanvulling bij zijn in 1946 ver-

schenen studie over *De ou-diftongering in het Nederlands* (Handel., XXI, 1947, 293) (28).

J. C. VAN DEN BERGH bereidt de publicatie voor van de dissertatie van wijlen W. DOLS (zie *Handel.*, XX, 1946, 150) en geeft hieruit een voorproefje over *De Sittardse diftongering in het woordje „niet”* : het merkwaardige is dat Sitt. *nei:t* „niet” klankwettig stoottoon heeft ; naast dit stoottonige *nei:t* is een sleptonig *nei:t* opgekomen en dit is de normale ontkenning geworden, terwijl de stoottonige vorm meer stilistische kracht heeft gekregen (29).

P. C. PAARDEKOOPEL wenst het probleem van de diftongering van Wg. *î*, onder Brabantse invloed in Holland ingevoerd, op het terrein van de fonologie te verplaatsen (30).

Ook A. WEIJNEN heeft het over de diftongering van Wg. *î* ; *Ter datering van de diftongering in Noord-Brabant* geeft hij een paar citaten uit Bredase oorkonden (31).

De dialectoloog zal ook de twee volgende publicaties moeten lezen : G. ROYEN, *Buigingsverschijnselen in het Nederlands*, Deel I (32) en C. B. VAN HAERINGEN, *De meervoudsvorming in het Nederlands* (33).

IV. Syntaxis. — G. G. KLOEKE zet zijn onderzoek van het gebruik der aanspreekvormen voort, nl. over *Het beleefde pronomens U* (34) ; hij deelt mede dat hij deze vorm als nominatief in een stuk van 1624 heeft ontdekt (35).

K. TER LAAN geeft een aantal Groningse *woordkoppeelingen* met het accent op het tweede lid, die de betekenis hebben van twee door middel van *en* verbonden termen, b. v. *hakenogen* voor *haken en ogen* (36).

V. Dialectgeographie. — Een belangrijk symposium, aan de Limburgse taalgeographie gewijd, werd door de Amsterdamse Dialecten-Commissie ingericht : J. LEENEN sprak over *Limburgse klankgrenzen* en tekende een iso-

phonenkaart van dit zeer moeilijke gebied; S. VAN DER MEER behandelde de *Problematiek der Limburgse isophonen in de Middeleeuwen*: hij ontwerpt een plan voor het onderzoek van de Middelnederlandse taalgeographie, bespreekt het reeds voorhanden materiaal en zet de methode voor de verdere bewerking uiteen; ten slotte gaf W. ROUKENS onder de titel *Dialectbegrenzing* in Limburg een overzicht van de lexicologische en syntactische isoglossen en somde de factoren van scheiding op, die de isoglossen tot stand hebben gebracht (37).

Mej. A. R. HOL publiceert het tweede, Zuidnederlandse, gedeelte van haar onderzoek over *De n na de toonloze vocaal in werkwoordvormen* (zie deze Handel., XV, 1941, 399); het gaat over het meervoud van praesens en praeteritum, over het sterke praet. part. en over de infinitief.

Terecht heeft schr. de gevallen van velarisering en nasalisering van de uitgangen buiten bespreking gelaten: dit onderzoek moet ter plaatse zelf geschieden (38).

FR. VAN COETSEM bespreekt *De adverbia van tijd* dan en toens in een groep *Zuid-Oostvlaamse dialecten*: schr. begrenst het gebied om Geeraardsbergen en verklaart het vocalisme van deze bijwoorden (39).

A. WEIJNEN brengt *De (Noordbrabantse) namen van de wesp* in kaart en geeft een korte commentaar: in de meeste plaatsen geldt *weps* (40).

Onder de titel *Nederlands en Duits aan de rijksgrens* behandelt H. L. BEZOEN de wederzijdse invloeden van Twents en Nederduits en geeft een paar kaartjes (41).

De volgende publicaties behandelen taalgeographische verschijnselen in het verleden.

K. HEEROMA behandelt onder de titel *Chaukisch* verdere problemen (zie *Tijdschrift*, LVIII, 198 vg.) in verband met West- en Oostingwaeoons (42).

K. FOKKEMA zet de reeks opstellen van C. G. N. DE VOOÿS over oude woordgeographie voort : ditmaal komen *De „Fries-Hollandse” woorden bij Kiliaan aan de beurt* (43).

Een dergelijk onderzoek heeft P. HALLEUX ondernomen met betrekking tot de teksten van *Tondalus' Visioen* ; hij tracht de kentekenende woorden van de verschillende teksten te localiseren (44).

B. VAN DEN BERG levert een *Bijdrage tot de geschiedenis der spelling in Holland* : de bedoeling is het historisch dialectgeographisch onderzoek te bevorderen ; om de oude (niet-litteraire) bronnen taalkundig te interpreteren is het noodzakelijk het orthographisch systeem van de klerken der kanselarijen te bepalen (45).

Over de Zuidafrikaanse dialectgeographie hebben we voor twee jaren (*Handel.*, XX, 1946, 152) een woord gezegd ; pas in 1947 bereikte ons het reeds in 1941 gepubliceerde werkje van S. A. LOUW, *Taalgeografie. Inleidende gedagtes oor dialektstudie* ; de leider van het dialectenbureau te Pretoria opgericht behandelt o. a. : *Taal en dialek ; Die wetenskaplike belangstelling in dialekte ; Afrikaans en die geografiese metode van taalonderzoek* ; tevens wordt een eerste vragenlijst van 183 nummers afgedrukt ; als bijlagen : de grondkaart van Zuid-Afrika (systeem Kloeke) en vier woordkaarten (46) ; terecht noemt G. G. KLOEKE dit boek een blijde verrassing voor de taalkundigen (47).

A. COETZEE bespreekt *Een van die grense tussen Afrikaanse en Engelse taalgebiede* op grond van de taalstatistieken na de volkstelling van 1936, waarbij voor het eerst naar de huistaal werd gevraagd (48).

Ten slotte vestigen we de aandacht op een opstel over Romaanse taaltoestanden van weerskanten van de Belgisch-Franse rijksgrens : J. POHL schrijft over *Frontière politique et français régional* en onderzoekt de Noord-Zuid en Zuid-Noord-beweging van taalvormen in Zuid-

Luxemburg en in Frans Lotharingen : het stuk wordt hier genoemd wegens zijn methodologische waarde (49).

VI. Woordenschat. — L. DE MAN geeft een historische aanvulling bij het opstel van L. VAN DE KERCKHOVE over *Liquiritia*, verschenen in deze *Handelingen*, XIX (1945), 319-328 ; hij bepaalt door middel van teksten uit Leuvense oorkonden de juiste datum van de metathesis *Rikolisse / Lokerisse* (50).

Dezelfde kon ook het in 1927 verschenen opstel van L. GOEMANS over *Het „Lovaniense” in Kiliaan's Etymologicum* (Album Vercoullie, 147-154) met gegevens uit oorkonden aanvullen : een zeker aantal woorden, door Kiliaan als Leuvens bestempeld, waren inderdaad te Leuven in gebruik, maar zijn thans verdwenen (51).

CHR. STAPELKAMP heeft het over het voorkomen van *Wrant, wranten, wrantig* „gemelijk, prikkelbaar (mens), brommen”, bij Kiliaan en Plantijn vermeld, en die heden nog in de dialecten van Oost-Friesland, Groningen en Drente voorkomen (52).

H. L. BEZOEN heeft woorden, uitdrukkingen en folkloristische gegevens betreffende de Twentse boerendoening opgetekend (53).

Dezelfde bespreekt nog oude Saksische woorden in het Twents, o. a. *helf* „steel van een bijl” Eng. *helve*, *eernd* „boodschap”, Eng. *errand* (54).

J. DE CONINCK stuurde ons overdrukjes van zijn opstellen over *De kleding in de volkstaal van Mechelen* en omgeving, verschenen in een technisch tijdschrift, dat voor taalkundigen niet licht toegankelijk is (55).

P. C. PAARDEKOOPER behandelt „Zuidnederlands” woordgebruik in de verklarende woordenboeken. Terecht staat „Zuidnederlands” tussen aanhalingstekens, want deze term wordt in zeer verschillende betekenissen gebruikt. Voor

de eerste maal wordt hier door een Nederlander de verhouding dialect-A. B. in het Zuiden duidelijk en met kennis van zaken beschreven. Hij heeft enkele van de termen, die door KOENEN-ENDEPOLS-HEEROMA in hun *Woordenboek „Zuidnederlands”* worden genoemd, getoetst aan de verspreidingsgebieden, die voor deze woorden worden aangegeven op de kaarten van de *Taalatlas van Noord- en Zuid-Nederland*. Hij gaat dus uit van de veronderstelling dat de schrijvers (en in casu R. VERDELIJEN die voor de zogenaamde Znl. woorden zorgt) de Zuidnederlandse dialecten als bron hebben gebruikt; hij beschouwt het opnemen van deze woorden als niet gerechtigd en wijst zeer terecht op het gevaar van dit opnemen met oog op de Vlaamse gebruiker (56).

K. HEEROMA repliceert dat de methode van PAARDEKOOPER niet deugt, want de opgenomen woorden komen uit Zuidnederlandse litteraire en andere *teksten*: dus kan de *Taalatlas* niet als controle-middel aangewend worden; deze bevat immers de gesproken dialectvormen. Dit antwoord van HEEROMA is juist, op voorwaarde dat de Znl. medewerker inderdaad zijn lemmata uitsluitend uit teksten heeft gehaald, maar dit durf ik betwijfelen. Het ware nuttig de voorberichten van de verschillende drukken van KOENEN-ENDEPOLS na te slaan; in een van de oude uitgaven moet VERDELIJEN zich verantwoord hebben en wij menen ons te herinneren dat ook de idiotica als bron werden gebruikt: dan gaat de redenering van PAARDEKOOPER wel op. In elk geval is het opgeven van woorden, met de meer dan dubbelzinnige afkorting „Znl.” (zijn het „Znl.” begrippen als *schepen*, enz., of woorden uit Znl. schrijvers, of zijn het dialectwoorden, of zijn het schepingen van de Belgische administratie?) voor de gebruiker gevaarlijk en PAARDEKOOPER had gelijk op dit gevaar te wijzen; in een volgende druk van het, overigens uitste-

kende, woordenboek zal HEEROMA eens duidelijk moeten maken wat „Znl.” betekent, zodat de vele gebruikers eens weten welk vlees ze in de kuip hebben (57).

J. A. KNUTTTEL heeft het nog eens over de etymologie van *fiets*; tegen HEEROMA houdt schr. staande dat het woord niet van *fielesepée* (uit *velocipède*) komt, maar van de naam van de Wageningse rijwielhandelaar Viets (58).

H. L. BEZOEN geeft *Varia tubantica*, nl. een aantal Twentse woorden, als nalezing bij zijn in 1938 verschenen *Klank- en Vormleer van het dialect van Enschede* (59).

A. WEIJNEN heeft het in 1836 verschenen *Bredaasch Taaleigen* van HOEUFFT getoetst aan het levend dialect: het werk blijkt een schat van materiaal te bevatten, maar dit wordt niet gelocaliseerd; HOEUFFT heeft niet gefantaseerd, maar het is niet mogelijk te weten of een woord nog leefde, dan wel uit een oorkonde afkomstig was. Dit oordeel kan in dezelfde mate voor DE BO's *Westvlaamsch Idioticon* gelden (60).

J. GESSLER publiceert een *Achtste, Negende en Tiende Reeks Oude Woorden en Uitdrukkingen* (61).

Dezelfde verklaart *Onomastische Puzzles*, namelijk gevallen van naamgeving door middel van de voornamen van ouders en grootouders (62).

B. H. SLICHER VAN BATH geeft lijsten van *Nederlandse Woorden in Latijnse oorkonden* (63).

CHR. STAPELKAMP bespreekt *Welle, wellen, wallen, walwort(el), waelwortel*; hierbij moeten we opmerken dat het Mnl. en 16^e eeuwse *welle* „landbouwersrol” nog voortleeft in Zuid-Limburg (*Leuv. Bijdr.*, IX, 174) (64).

Voor Zuid-Afrika vermelden we de volgende publicaties: TOTBEN bespreekt de termen en uitdrukkingen uit het kaartspel *Klawerjas*, dat ginder aan het uitsterven is (65).

B. KOK heeft een systematisch geordende, zeer rijke verzameling aangelegd onder de titel *Die vergelijking in die Afrikaanse volkstaal*; schr. tracht de uitdrukkingen te localiseren (66).

Ten slotte nog een kleine opmerking bij het onlangs verschenen opstel van L. REMACLE, *Une étymologie nouvelle du w. a p o t i k e r*; op blz. 43, noot 1, vraagt schr. zich af „Quant à l'eupenois *pottick*, n'est-il pas d'origine romane?” Dit vraagteken is overbodig: talrijke Zuidnederlandse dialecten kennen *santepetik* „(toute la) sainte bou-tique”, met de betekenis „tout le tremblement” (67).

VII. Teksten. — J. DAAN gaf een leuk boekje uit over het Amsterdamse volkstaal onder de titel *Hij zegt wat* (68). De Nederlands-Limburgers blijven dialectteksten publiceren in *Veldeke* en elders; van F. SCHLEIDEN verscheen *De koel i Lutterendal* (69).

Voor de studie van de Middelnederlandse dialecten heeft A. VAN LOEY een uitvoerig *Middelnederlands Leerboek* samengesteld; naast litteraire teksten bevat het een verzameling localiseerbare oorkonden: een rijk studiemateriaal voor het onderzoek van het Middelnederlands in zijn verschillende schakeringen (70).

Ten slotte zijn in de tijdschriften *Biekerf*, *Eigen Schoon* en *De Brabander*, *Oostvlaamse Zanten* en *Veldeke* steeds teksten of woordenlijsten te vinden, waaruit de dialectoloog iets kan leren.

AANTEKENINGEN

(1) L. GROOTAERS, *De Nederlandse Dialectstudie* in 1946. *Hand. Top. Dial.*, XXI (1947) 289-309.

(2) E. LEGROS, La Philologie wallonne en 1946. *Hand. Top. Dial.*, XXI (1947) 161-200.

(3) *Les dialectes belgo-romans*, IV (1940-45). Brussel, 1947. 120 blz.

(4) M. KEMP, Limburgensia. Eerste Reeks. Maastricht, „*Veldeke*”. 1947. 176 blz.

(5) D. GERHARDT, Zu den Epochen der deutschen Mundartforschung. *Zeitschr. für Phonetik und allgem. Sprachwissenschaft*, I (1947) 5-18, 130-147.

(6) Verslag van de Dialecten-Commissie der Kon. Nederl. Akademie van Wetenschappen over 1946. Amsterdam, 1947. 8 blz.

(7) Verslag van de Volkskunde-Commissie der Kon. Nederl. Akademie van Wetenschappen over 1946. Amsterdam, 1947. 4 blz.

(8) *Verenigingsnieuws van de Zeeuwse Vereniging voor Dialectonderzoek*. Nrs. 70-74, April 1943-Nov. 1947.

(9) H. J. E. ENDEPOLS, Algemeen Beschaafd en Maas-trichts. *Tijdschr. v. Nederl. Taal- en Letterkunde*, LXV (1947) 101-117, 194-208.

(10) W. ROUKENS, De Taal der Limburgers als spiegel van Volk, Geschiedenis en Cultuur. Nijmegen, De Koepel. 1947, 76 blz.

(11) W. ROUKENS, Het Taalprobleem in Limburg als grensgewest. *Ons Limburg*, I (1946-47) 6-8.

(12) W. ROUKENS, Bijdrage tot de kennis van Wezen en Waarde der Volkcultuur. *Openbare Les*. Nijmegen, De Koepel. 1947. 30 blz.

(13) F. TH. VISSER, Rec. van P. H. M. Shepherd, „Van Taal naar Taal”. *Veldeke*, XXI (1947) 56-59.

(14) A. WEIJNEN, Dialect op de Middelbare School. *N. Taalg.*, XL (1947) 23-24.

(15) J. HANSEN, Inkele Opmerkinge euver Taalverandering in 't Remunsj dialect. *Veldeke*, XXI (1947) 51-54.

(16) G. KNOP, Schylgeralân. Een beschrijving van Land en Volk van het eiland Ter-Schelling. Leiden, Burgersdijk en Niermans. 1946 (*Nederlands Volksleven*, Nr. 1).

(17) H. L. BEZOEN, Het Dialect van Nieuw-Schonebeek. *Dagblad van het Oosten*, 9 Sept. 1947.

(18) G. S. OVERDIEP, Volkstaal en Dialektstudie. Antwerpen, De Standaard. 1947. xvii-155 blz.

(19) A. WEIJNEN, Het Dialect van de Legende van het Heilig Kruis. *N. Taalg.*, XL (1947) 117.

(20) M. SCHÖNFELD, B. H. SLICHER VAN BATH en P. C. BOEREN, Friezen, Saksen, Franken. Amsterdam, Noord-Holl. Uitgevers-Mij. 1947. 68 blz. (*Bijdr. en Meded. der Dialecten-Commissie van de Kon. Nederl. Akad. van Wet. X.*)

(21) C. G. N. DE VOOYS, Verzamelde Taalkundige Opstellen. Derde bundel. Groningen, Wolters. 1947 362 blz.

(22) C. G. N. DE VOOYS, Nederlandse Spraakkunst, met medew. van M. SCHÖNFELD. Groningen, Wolters. 1947. VIII-393 blz.

(23) M. SCHÖNFELD, Historische Grammatica van het Nederlands. 4^e dr. Zutphen, Thieme. 1947. XLVIII-326 blz.

(24) TH. FRINGS und G. SCHIEB, Heinrich von Veldeke. I, Die Servatiusbruchstücke ; II-VI, Die Lieder ; VII, Die Sprache der Lieder ; VIII, H. von Veldeke, Die Entwicklung eines Lyrikers ; IX, Veldeke und Hadewijch. *Beitr. zur Gesch. d. dt. Sprache und Liter.*, LXVIII (1945) 1-75 ; LXIX (1947) 1-284.

(25) G. ROYEN, Taalinzicht voor School en Leven. Tilburg, R. K. Jongensweeshuis. 1947. 167 blz.

(26) *Revue trimestrielle d'études linguistiques, folkloriques et toponymiques*. Luxembourg, Institut Grand-Ducal. VI (1947).

(27) K. HEEROMA, De Gm. *eu* in het Nederlands. II. *Tijdschr. v. Nederl. Taal- en Letterk.*, LXV (1947) 7-17.

(28) K. HEEROMA, Bij de *ou*-diftongering in het Nederlands. *Tijdschr. v. Nederl. Taal- en Letterk.*, LXV (1947) 17.

(29) W. DOLS (†), De Sittardse Diftongering in het woordje „niet”, bew. door J. C. VAN DEN BERGH. *Veldeke*, XXI (1947) 11-15.

(30) P. C. *Paardekooper*, Fonologie en diftongering. *Tijdschr. v. Nederl. Taal- en Letterk.*, LXV (1947) 213-219.

(31) A. WEIJNEN, Ter datering van de Diftongering in Noord-Brabant. *N. Taalg.*, XL (1947) 32.

(32) G. ROYEN, Buigingsverschijnselen in het Nederlands. I. Amsterdam, Noord-Holl. Uitgevers Mij. 1947 (*Verhand. Kon. Nederl. Akad. v. Wet., Afd. Lett., N. R.* Deel L, Nr. 1).

(33) C. B. VAN HAERINGEN, De Meervoudsvorming in het Nederlands. Amsterdam, Noord-Holl. Uitgevers Mij. 1947 (*Meded. Kon. Nederl. Akad. v. Wet., Afd. Lett., N. R.* Deel 10, Nr. 5, 131-156).

(34) G. G. KLOEKE, Het beleefde pronomen *U*. Verzamelde Opstellen geschr. door oudleerlingen van Prof. J. H. SCHOLTE. Amsterdam, 1947, 15-21.

(35) G. G. KLOEKE, De Zeventiende-eeuwse Aanspreekvorm *U* in de nominatief. *Tijdschr. v. Nederl. Taal- en Letterk.* LXV (1947) 286.

(36) K. TER LAAN, Woordkoppelingen. *N. Taalg.*, XL, 57-61.

(37) J. LEENEN, S. VAN DER MEER en W. ROUKENS, Limburgse dialecten. Amsterdam, Noord-Holl. Uitgevers-Mij. 1947. 52 blz. (*Bijdr. en Meded. der Dialecten-Commissie van de Kon. Akad. van Wet. te Amsterdam*, IX).

(38) A. R. HOL, De *n* na de toonloze vocaal in werkwoordsvormen. *Hand. Top. Dial.*, XXI (1947) 237-288.

(39) FR. VAN COETSEM, De adverbia van tijd *dan* en *toens* in een groep Zuid-Oostvlaamse dialecten. *Leuv. Bijdr.*, XXXVII (1947) 18-25.

(40) A. WEIJNEN, De namen van de wesp. *Edele Brabant*, 11 April 1947.

(41) H. L. BEZOEN, Nederlands en Duits aan de rijks-grens. *Peilingen*, Bijlage van „Het M. O. in Ned.-Indië, I (1941) 254-258.

(42) K. HEEROMA, Chaukisch. *Tijdschr. v. Nederl. Taal- en Letterk.*, LXV (1947) 266-285.

(43) K. FOKKEMA, De „Fries-Hollandse” woorden bij Kiliaan. *Leuv. Bijdr.*, XXXVII (1947) 41-61.

(44) P. HALLEUX, Middelnederlandse Woordgeografie. Tondalus' Visioen. *Tijdschr. v. Nederl. Taal- en Letterk.*, LXV (1947) 287-.

(45) B. VAN DEN BERG, Bijdrage tot de geschiedenis der spelling in Holland. *Tijdschr. v. Nederl. Taal- en Letterk.*, LXV (1947) 54-77.

(46) S. A. LOUW, Taalgeografie. Inleidende gedagtes oor dialektstudie. Pretoria, Van Schaik, 1941.

(47) G. G. KLOEKE, De studie van Afrikaans op nieuwe paden. *Tydskr. v. Volkskunde en Volkstaal*, III (1946-47) 129-137.

(48) A. COETZEE, Een van die grenze tussen Afrikaanse en Engelse taalgebiede. *Tydskr. v. Volkskunde en Volkstaal*, III (1946-47); 150-158; IV (1947-48) 13-24.

(49) J. POHL, Frontière politique et français régional. *Les Dialectes belgo-romans*, VI (1947) 53-80.

(50) L. DE MAN, Rikolissie /Lokerissie. *Hand. Top. Dial.*, XXI (1947) 235-236.

(51) L. DE MAN, Lexicographisch Kleingoed. Het „Lovaniense” in Kiliaan's Etymologicum. *Leuv. Bijdr.*, XXXVII (1947) 10-17.

(52) CHR. STAPELKAMP, Wrant, wranten, wrantig. *Leuv. Bijdr.*, XXXVII (1947) 26-32.

(53) H. L. BEZOEN, Het Jaar rond met de Twentse Boer. *Erica*, 1946. Nr. 10.

(54) H. L. Bezoen, Het Saksisch. *Erica*, 1946, Nr. 9, 10-11.

(55) J. DE CONINCK, De broek in de taal van Mechelen en omgeving. — Nog over de broek in de taal van Mechelen en omstreken. — De kleding in de volkstaal van Mechelen. *Kleding en Mode*, II (1947) 47-49, 63-64, 95-97.

(56) P. C. PAARDEKOOPER, „Zuidnederlands” woordgebruik. *N. Taalg.*, XL (1947) 194-205.

(57) K. HEEROMA, Het „Zuidnederlands” in de woordenboeken. *N. Taalg.*, XL (1947) 267-269.

(58) J. A. N. KNUTTTEL, Fielesepee-fiets. *Tijdschr. v. Nederl. Taal- en Letterk.*, LXV (1947) 23-24.

(59) H. L. BEZOEN, Varia tubantica. *Tijdschr. v. Nederl. Taal- en Letterk.*, LXV (1947) 28-37.

(60) A. WEIJNEN, De bruikbaarheid van Hoeufft getoetst. *Tijdschr. v. Nederl. Taal- en Letterk.*, LXV (1947) 209-212.

(61) J. GESSLER, Over oude Woorden en Uitdrukkingen. Achtste Reeks, *Leuv. Bijdr.*, XXXVII (1947) 1-9; Negende Reeks, *Leuv. Bijdr. Bijbl.*, XXXVII (1947) 1-5; Tiende Reeks, *Leuv. Bijdr.*, XXXVII (1947) 95-99.

(62) J. GESSLER, Onomastische Puzzles. *Leuv. Bijdr. Bijbl.*, XXXVII (1947) 59-62.

(63) B. H. SLICHER VAN BATH, Nederlandse woorden in Latijnse oorkonden en registers tot 1250. I. *Tijdschr. v. Nederl. Taal- en Letterk.*, LXV (1947) 38-53, 118-147.

(64) CHR. STAPELKAMP, Welle, wellen, wallen, walwort(el), waelwortel. *Tijdschr. v. Nederl. Taal- en Letterk.*, LXV (1947) 220-229.

(65) TOTBEN, Klawerjas. *Tydskr. v. Volkskunde en Volkstaal*, III (1946-47) 139-149.

(66) B. KOK, Die Vergelijking in die Afrikaanse Volkstaal. Pretoria, Van Schaik. 1942. 221 blz.

(67) L. REMACLE, Une étymologie nouvelle du w. *apoptiker*. *Hand. Top. Dial.*, XXI (1947) 43-48.

(68) J. DERAN, Hij zeit wat. Grepen uit de Amsterdamse volkstaal. Amsterdam, Van Kampen, z. j. [1947] 60 blz.

(69) F. SCHLEIDER, De koel i Lutterendal. Maastricht, Goffin. 1947, 32 blz.

(70) A. VAN LOEY, Middelnederlands Leerboek. Antwerpen, De Sikkel. 1947. XVI-360 blz.
